

ÇEVRE ETİĞİ FARKINDALIĞI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE TUTUMU ARASINDAKİ İLİŐKI*

Abdullah TEKİROĐLU¹
Meryem HAYIR-KANAT²

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, abduallah.tekiroglu28@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0431-2012
²Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mhayir@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3190-3144

Tekiroğlu, Abdullah ve Hayır-Kanat, Meryem. "Çevre Etiği Farkındalığı ve Sürdürülebilir Çevre Tutumu Arasındaki İlişki". ulakbilge, 59 (2021 Nisan): s. 630-645. doi: 10.7816/ulakbilge-09-59-11

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilimler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve çevre etiği farkındalığı ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutum arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Sarıyer, Esenler, Kağıthane ve Beylikdüzü ilçelerinde MEB'e bağlı resmi ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan toplam 207 Sosyal Bilimler öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği", "Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği" ve demografik bilgileri toplamak için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesi sonucunda öğretmenlerin yüksek çevre etiği farkındalığına sahip olduğuna ulaşılmıştır. Çevre içerikli ders alma ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olma değişkenlerine göre çevre etiği farkındalıklarının farklılaştığı; cinsiyet, hizmet süresi ve çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma bakımından çevre etiği farkındalığının farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet, hizmet süresi, çevre içerikli ders alma, çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olma değişkenlerine göre sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının farklılaştığı çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma açısından sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ek olarak, öğretmenlerin çevre etiği farkındalıkları ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çevre, Çevre Etiği, Sürdürülebilir Çevre, Sosyal Bilimler Öğretmeni, İstanbul

Geliş: 05 Mart 2021

Düzeltilme: 9 Nisan 2021

Kabul: 26 Nisan 2021

*Makale Bilgisi: Bu çalışma YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütölmekte olan "Sosyal Bilimler Öğretmenlerinin Çevre Etiği Farkındalıkları Ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

© 2021 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

İnsanlar yaşam tarzlarından ötürü çevreyle sürekli ilişki halinde olmuşlardır. Bunun sonucu olarak çevre denilince insanların zihninde buldukları ortam ve bu ortamın yakınındaki yerler canlanmaktadır (Yavuz vd., 2014: 41). Çevre, bir canlı organizmanın yaşamını veya topluluğunu yaşamı boyunca etkileyen canlı ve cansız (sosyal, fiziksel, iklimsel, kültürel, tarihsel) etkenlerin hepsidir (Yücel ve Morgil, 1998: 84). İnsanların çevreleriyle kurduğu ilişki bireylerin hayatını devam ettirmesi için gerekli olan gereksinimleri karşılamaya yöneliktir. Ancak kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı gibi nedenler çevrenin kendini yenileme özelliğinin tahrip olmasına neden olmakta ve bu sorunlardan insanlarda etkilenmektedir (Uçar ve Karakuş, 2017; Ergün, 2009). Bugün çevre sorunlarını çözmek amacıyla çevreci kuruluşlar kurma, para cezası verme, alternatif enerji kaynakları kullanımının öne çıkarılması ve uluslararası işbirliğine gidilmesi gibi çeşitli çözüm yolları aranmaktadır. Ancak insanoğlunun polisiye tedbirlerle veya yasalarla çevre duyarlılığı kazanamayacağı tahmin edilebilir. Çevre sorunlarına çözüm bulmanın en gerçekçi çözümü çevreye duyarlı bireyler yetiştirmektir (Gürbüz vd., 2013: 144).

Çevre eğitiminin genel eğitim sistemi içinde kendine ait bir yer bulması, çevre sorunlarına çözüm üretme arayışının başladığı 1970'li yıllara rastlamaktadır. İnsanların doğa ile yaşadığı etkileşim nedeniyle yol açtığı çevre sorunlarının, yine insanlar tarafından giderilebileceğinin anlaşılmasıyla çevre eğitimi bu amacı gerçekleştirmek ve bireyde gerekli olan biliş, duyuş ve davranış değişikliği oluşturmanın en etkili yolu olarak kabul edilmiştir (Özdemir, 2007: 25). Bireylerin doğaya karşı bencil davranışlarından kurtulup, çevreye saygı duymasının yolu ancak çevre eğitimiyle gerçekleşebilir. Çevresine bilinçli bireylerin yetiştirilmesi, toplumsal çevre duyarlılığının ve çevre sorunlarına karşı farkındalığın artırılması çevre eğitiminin önde gelen amaçlarındandır (Uyanık, 2016).

Ülkemizde ortaokul 7. ve 8. sınıflarda çevre eğitimi adıyla bir seçmeli ders bulunmaktadır. Aynı zamanda Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi ve Türkçe gibi zorunlu derslerde çevre eğitimi konuları bulunmaktadır (Hayır Kanat, 2020: 348). Çevre eğitiminde en önemli unsur öğretmendir ve ilk olarak her seviyedeki öğretmenin çevre eğitimi konusunda yetkinliği sağlanmalıdır (Yılmaz vd., 2002; Hayır Kanat, 2020). Son çeyrek yüzyıla gelindiğinde, çevre sorunları ile eğitim arasındaki bağ yeniden gündeme gelmiş, okulların, öğretmenlerin ve öğretim programlarının çevre bilinci ve çevre duyarlılığı yüksek bireyler yetiştirmedeki başarısı irdelenmiştir. Bunların sonucunda da erdem, değer, etik, birliktelik, denge, ekonomi, hoşgörü ve kalkınma gibi önemli kavramlar tekrar tanımlanmıştır (Atasoy ve Ertürk, 2008: 106).

Etik, bireylerin kendisine aktarılan davranışları, sosyal hayatta var olan kuralları ve değer ölçütlerini sorgulamaya ve neyin iyi olduğuna karar vermeye yönelik çabayı tanımlamaktadır (Pieper, 1999: 30). Etiğin bakış açısı uzun zaman boyunca birey ile toplum arasında kalmış ancak son dönemlerde artan yeni bir anlayışla etik bakış açısını doğaya, doğanın unsurlarına ve canlı nesnelere yöneltmiştir (Ertan, 2004; Özdemir, 2017). Bu noktada insanın doğal çevresine bakışına yön veren yeni bir etik dalı olarak çevre etiği ortaya çıkmıştır (Özdemir, 2017: 116). Çevre etiği, insanla doğa arasında bulunan ahlaki ilişkilerin sistematik şekilde incelenmesidir (Des Jardins, 2006: 46). Bazı düşünürlere göre çevre problemlerinin bu kadar fazla olmasının nedeni çevre etiğine gereken önemin verilmiyor olmasıdır (Laçın Şimşek, 2004). Tarihsel süreçte insan ve çevre arasındaki ilişki, insan merkezli etik çevresinde şekillenmiş ve insan uzun yıllar boyunca ilgi odağının merkezinde bulunmuştur. Ancak daha önceleri tükenme endişesi olmayan doğal kaynaklar nüfusun artmasıyla beraber tükenme endişesi yaratmıştır. Bunun sonucu olarak da yeni üretim ve tüketim politikaları geliştirilirken çevre konusunda daha hassas davranılmaktadır. Bu durum insan dışındaki canlı ve cansız varlıkların da önemi olduğunu savunan yeni yaklaşımları ortaya çıkmıştır (Ergün ve Çobanoğlu, 2012: 98).

Literatürde çevre etiği yaklaşımları genellikle *insan merkezci (antroposentrik)*, *canlı merkezci (biosentrik)* ve *çevre merkezci (ekosentrik)* olmak üzere üç ana başlıktadır (Kayaer, 2013: 69). *İnsan merkezci anlayışa göre* dünyadaki her varlık insanın ihtiyaçlarını gerçekleştirmek amacıyla yaratılmıştır, insan dünyanın merkezindedir çünkü insandan bağımsız bir doğa yoktur (Ergün ve Çobanoğlu, 2012; Özdemir, 1998). *İnsan merkezci anlayışın* temelinde doğanın insanların kullanması için var olduğu ve gelecekte doğadan istifade etme kapasitesinin kaybolmaması için insan ve çevre arasında denge oluşturulması gerektiği anlayışı yatar (Ertan, 2004: 96). Mahmutoğlu (2009: 96)'ya göre insan merkezci yaklaşım çevre etiğinde aşılması gereken bir süreçtir. Kayaer (2013: 70)'e göre ise insan merkezci yaklaşım günümüzde teorik açıdan geçerliliğini kaybetmiştir. *Canlı merkezci yaklaşımda* insan dışındaki canlı varlıkların da önemi, değeri ve hakları olduğu savunulur (Keleş ve Ertan, 2002:

93). Canlı merkezci yaklaşım insan merkezci yaklaşıma tepki olarak doğmuştur ve canlıların kendilerine ait öz değerlere sahip olduklarını ifade etmektedir (Wilkinson, 2002: 223). *Çevre merkezci anlayışta* ise doğa insanın aracı olmaktan kurtarılmış ve doğadaki her şey bir bütünün parçaları olarak görülmektedir (Gerçek, 2016: 1102). Bu yaklaşımda insan merkezci yaklaşımdaki gibi insan doğanın efendisi değil, doğanın bir parçası olarak görülmektedir. Eğer insanlar kendilerini doğanın parçası olarak kabul ederlerse doğayı daha çok koruyacaklardır (Sungur, 2017: 472).

Çevrenin korunmasında ve gelecek nesillere iyi bir çevre bırakılması noktasında sürdürülebilirlik düşüncesi öne çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez 1987 yılında Brutland Raporunda "sürdürülebilir kalkınma" ismi ile yer bulmuştur (Çamur ve Vaizoğlu, 2007: 299). 1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında Avrupa Çevre Politikası Enstitüsü (IEEP) eğitime sürdürülebilir kalkınma boyutunu getirmekte görevlendirilmiş ve sürdürülebilir kalkınmanın tanımı yapılmıştır. Konferansta sürdürülebilir kalkınma "insanlığın şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılama potansiyelini artırmak için kaynakların kullanılmasında, yatırımların niteliğinde ve teknolojik gelişimin yönlendirilmesinde yer alan değişim süreci" olarak ifade edilmiş, yalnızca sürdürülebilir kalkınma ile hem bugünkü nesillerin hem de gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarının karşılanabileceği belirtilmiştir (Ünal ve Dımışkı, 1999: 143).

Kalkınma kavramının doğayı, çevreyi ve gelecek kuşakların gereksinimlerini içinde bulundurması gerekir. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma üç temele indirgenirse bunlar; ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirliktir (Öztürk Demirbaş, 2011, 597). Ekonomik sürdürülebilirlikte Arthur C. Piogu'nun görüşleri önemlidir. Piogu (1912) bireyin refahının üç çeşit sermayeyle gerçekleşeceğini belirtmiştir. Bu sermaye türlerini ise *-doğa, -insan tarafından üretilen maddeler, -beşerî kaynaklar ve bilgi birikimi* olarak sıralamıştır. Piogu bu üç sermayeden her birinin diğeri yerine kullanılabileceğini belirtmiş ve sermaye türleri arasında önem açısından bir sıralama belirtmemiştir. Piogu'nun ifade ettiği görüş literatürde "zayıf sürdürülebilirlik" olarak isimlendirilmektedir. Öte yandan "güçlü sürdürülebilirlik" doğal kaynaklara özel bir önem atfetmekte ve doğal kaynakların kaybedildiği takdirde telafisinin büyük oranda mümkün olmadığı görüşüne dayanmaktadır (Şen, Alpaslan ve Kaya, 2018, 21). Sosyal sürdürülebilirlikte ekonomik gelişmenin sosyal hayata yansması sağlanmalıdır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın toplumun tüm kesimlerine ulaşması gerekmektedir. Çevresel sürdürülebilirlikte ise doğal hayatın gerekliliklerinin ileri vadede korunmaya çalışılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve kaynakların nasıl kullanıldığının denetlenmesi, doğal çevrenin korunmasına özen gösterilmesi gerekmektedir (Ergün, Çobanoğlu, 2012).

Sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerine varabilmesi için yapılması gereken; sürdürülebilir kalkınma anlayışını benimsemiş bireylerin yetişmesidir. Bilinçli fertlerin yetiştirilebilmesi için, eğitim sistemleri içinde ortak programlar ve buna uygun nitelikte oluşturulmuş derslerin hazırlanması gerekir (Yapıcı, 2003: 225). 1990'lı yıllardan itibaren finansal kalkınma ve çevre koruma planlarında sürdürülebilir gelişme anlayışına yer verilmesiyle, çevre eğitiminin özü de sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitime doğru genişlemiştir. Bu genişlemenin sebebi uygulanan çevre eğitimi süreçlerinin birtakım eğitsel hedefleri kazandırma noktasında etkisiz kalmasıdır (Özdemir, 2007). Sürdürülebilir kalkınma amaçlı eğitim yaklaşımının temel mantığı klasikleşmiş çevre eğitimi programından, geniş disiplinlerarası bir yaklaşıma ve çevrenin, toplumun ve ekonominin gelişimine odaklanmış bir eğitim modeline geçişi ifade etmektedir (Kasimov vd., 2005: 54).

Örgün eğitim kurumlarındaki çevre eğitiminin hedeflerine varabilmesinin bir yolu da öğretmenlerin uygulamakla sorumlu oldukları öğretim programının içeriğinde çevre eğitimi konularına yeterli miktarda ve detaylıca yer ayrılmasıdır (Kaya vd., 2009: 54). Ülkemizde çevre ve çevre eğitimiyle ilgili konulara yer ayıran öğretim programlarından biri de Sosyal Bilgiler dersi öğretim programıdır (Öztürk ve Zayimoğlu Öztürk, 2016). Çevre eğitiminin başarıya ulaşmasında sorumluluk, öğrencilerin çevre bilgisi, çevre sorumluluğu, çevre konusunda duyarlılık ve çevre problemlerinin çözümünde bilişsel yetkinlikler kazanmalarını sağlayacak olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine düşmektedir (Karatekin ve Aksoy, 2012: 1425). Bu açıdan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sahip olduğu çevre etiği farkındalığı ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının öğrencilerine de yansıtacağı öngörülebilir. Bu nedenle bu araştırma ile aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları ne düzeydedir?
- 2) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları; cinsiyet, hizmet süresi, üniversitede çevre içerikli ders alma, çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olma değişkenleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
- 3) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ne düzeydedir?

- 4) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları; cinsiyet, hizmet süresi, üniversitede çevre içerikli ders alma, çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma ve çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşu üye olma değişkenleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
- 5) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasındaki ilişki nasıldır?

Yöntem

Bu araştırmada nicel araştırma yaklaşımlarından birisi olan anket kullanılmıştır. Anketler yüz yüze, telefonla ya da internet uygulamaları aracılığı ile yapılabilmektedir. Bu araştırmanın verilerinin toplanması için belirlenmiş olan anket formları 01.03.2021 tarihli İstanbul MEB onayı ile Beylikdüzü, Esenler, Kâğıthane, Sarıyer ilçelerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ulaştırılmış, öğretmenler anketi ve anket kapsamındaki ölçekleri yüz yüze anket yöntemi ile doldurmuşlardır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. İlişkisel tarama modeli, genel tarama yöntemleri arasında bulunan, iki veya daha çok değişken arasındaki değişimin varlığını, derecesini veya yönünü belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2008).

Araştırmanın Evren Örnekleme

Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Sarıyer, Esenler, Kâğıthane ve Beylikdüzü ilçelerinde MEB'e bağlı ortaokul ve imam hatip ortaokullarında görev yapan 207 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. İlçeler tespit edilirken farklı sosyo-ekonomik ve sosyal alanlara erişilmesi hedeflenmiştir. Çalışma grubunun demografik özellikleriyle alakalı betimsel veriler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubunun Cinsiyete ve İlçelere Göre Dağılımı

		Sarıyer	Esenler	Kâğıthane	Beylikdüzü	Toplam
Örneklem Grubu	Kadın	27	31	26	24	108
	Erkek	16	36	27	20	99
	Toplam	43	67	53	44	207
Evren Grubu	Toplam	60	111	87	70	328
Örneklem Oranı	Örneklem / Evren	71%	60%	61%	63%	63%

Tablo 1' de görüldüğü üzere 207 kişilik örneklem grubunun 108'i kadın öğretmenlerden 99'u erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu nedenle örneklem grubundaki kadın ve erkek öğretmenlerin sayısının dengeli olduğu söylenebilir. Örneklem grubunun evreni temsil etme durumuna bakıldığında ise her ilçe için en az %60'lık temsil oranına ulaşılmıştır. Bu açıdan örneklemin evreni temsil etme gücünün yüksek olduğu söylenebilir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak uygulanan ankette "Kişisel Bilgi Formu", "Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği" ve "Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği" yer almıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalığı ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutum düzeyine ilişkin tutumlarını farklı değişkenler açısından ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu değişkenler; cinsiyet, hizmet süresi, üniversitede çevre içerikli ders alma, çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma, çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşlara üye olmaktır. Böylece farkındalık ve tutum ile demografik özellikler arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığının ortaya

konulması mümkün olmuştur.

Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği

Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık düzeylerini belirlemek için Özer ve Keleş (2016) tarafından geliştirilen, "**Çevre Etiği Farkındalığı**" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, 23 madde ve 4 alt boyuttan (çevre etiğinin tanımı, çevre etiğinin amacı, çevre etiğinin ortaya çıkış nedeni ve çevre sorunlarına karşı alınabilecek önlemler) oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipinde bir ölçek olup 1 (Hiç Katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılıyorum) 5 (Tamamen Katılıyorum) şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 23, maksimum puan ise 115'tir. Ölçeğin geneli için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.95'tir. Ölçeğin alt boyutları için ise; çevre etiğinin tanımı alt boyutu için 0.92, çevre etiğinin amacı alt boyutu için 0.67, çevre etiğinin ortaya çıkış nedenleri alt boyutu için 0.82 ve çevre etiğine yönelik alınabilecek önlemler alt boyutu için 0.90'dır. Bu çalışmada Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.90, çevre etiğinin tanımı alt boyutu için 0.72, çevre sorunlarına yönelik alınabilecek önlemler alt boyutu için 0.82, çevre etiğinin ortaya çıkış nedeni alt boyutu için 0.77, çevre etiğinin amacı alt boyutu için 0.71 olarak tespit edilmiştir.

Sürdürülebilir Çevreye Tutum Ölçeği

Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Yıldız (2011) tarafından geliştirilen, "**Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği**" kullanılmıştır. Ölçek 27 madde ve 7 alt boyuttan (çevre kirliliği, biyolojik çeşitlilik, nüfus, enerji kaynakları, tasarruf, geri dönüşüm, tüketim ve sosyal sorumluluk) oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipinde bir ölçek olup 1 (Kesinlikle Katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Fikrim Yok), 4 (Katılıyorum), 5 (Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde derecelendirilmiştir. Yıldız (2011) tarafından ölçekten alınabilecek en yüksek puanın 135, en düşük puanın ise 27 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,89 bulunmuştur. Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.85 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Veri setlerinin normallik ve varyansların homojenliği koşullarını sağlayıp sağlamadığı, basıklık, çarpıklık katsayıları ve standart sapma değerleri incelenmiştir. Normal dağılıma karar vermek amacıyla, grup büyüklüğünün 50'den yüksek olması nedeniyle Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve p-değerinin .05 değerinden küçük olması nedeniyle ayrıca basıklık ve çarpıklık değerlerinin de z istatistiğinin .05 anlamlılık düzeyinde $\pm 1,96$ aralığında yer almamasından dolayı verilerin normal dağılmadığı belirlenmiş ve non-parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinden, istatistiksel açıdan gruplar arasında farkın hangi grup lehine olduğunu görebilmek amacıyla ise Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri uygulanmıştır. İlişkisiz iki örneklemede Mann-Whitney U testi, ilişkisiz ikiden fazla örneklemede Kruskal-Wallis H testi ve çevre etiği farkındalığı ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutum arasındaki ilişkiyi görmek için Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyonu kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi olarak .05 temel alınmıştır p<.05 olması anlamlı farklılık durumunu gösterirken, p>.05 anlamlı farklılığın olmadığını göstermektedir.

Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çevre Etiği Farkındalıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 2'de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar verilmiştir. Tablo 2'de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının $X=105.07$ olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek maksimum puanın 115 olduğu göz önüne alındığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıklarının yüksek olduğu kabul edilebilir. Öğretmenler çevre etiğinin tanımı alt boyutundan 32.69 puan ortalaması, çevre sorunlarına karşı alınabilecek önlemler alt boyutundan 35.38 puan ortalaması, çevre etiğinin ortaya çıkış nedeni alt boyutundan 22.73 puan ortalaması ve çevre etiğinin amacı alt boyutundan 14.26 puan ortalaması almışlardır. Öğretmenlerin ölçeğin alt boyutundan aldıkları puanlar maksimum puana yakın bulunmuştur. Bu nedenle öğretmenlerin çevre etiğinin tanımı, ortaya çıkış nedeni,

amacı ve çevre sorunlarına karşı alınabilecek önlemlere yönelik farkındalıklarının yüksek olduğu değerlendirildiği görülmektedir.

Tablo 2. Çevre Etiği Farkındalık Ölçeğinden ve Alt Boyutlarından Elde Edilen Betimsel İstatistikler

	N	S.S	X	Min	Max
Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği	207	9,24	105,07	83	115
Çevre Etiğinin Tanımı	207	2,70	32,69	24	35
Çevre Sorunlarına Karşı Alınabilecek Önlemler	207	4,53	35,38	25	40
Çevre Etiğinin Ortaya Çıkış Nedeni	207	2,42	22,73	16	25
Çevre Etiğinin Amacı	207	1,19	14,26	10	15

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeği ve alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Örneklem Grubunun Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği Toplam	Kadın	108	109,17	11790,00	4788,00	,194
	Erkek	99	98,36	9738,00		
Çevre Etiğinin Tanımı	Kadın	108	104,22	11255,50	5322,50	,955
	Erkek	99	103,76	10272,50		
Çevre Sorunlarına Karşı Alınabilecek Önlemler	Kadın	108	110,33	11915,50	4662,50	,109
	Erkek	99	97,10	9612,50		
Çevre Etiğinin Ortaya Çıkış Nedenleri	Kadın	108	104,32	11266,50	5311,50	,934
	Erkek	99	103,65	10261,50		
Çevre Etiğinin Amacı	Kadın	108	108,75	11744,50	5833,500	,157
	Erkek	99	98,82	9783,50		

Tablo 3'de görüldüğü gibi çevre etiği farkındalık ölçeğinin geneli ve bütün alt boyutları bakımından kadın öğretmenlerin sıra ortalaması erkek öğretmenlerden yüksek bulunmuş ancak cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p > .05$).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeği ve alt boyutları puanlarının hizmet süresi değişkenine ilişkin bulgular Tablo 4'de verilmiştir. Tablo 4'e bakıldığında, çevre etiği farkındalık ölçeğinin genelinde ve "çevre etiğinin amacı" alt boyutu hariç diğer alt boyutlarda hizmet süresi değişkeni açısından anlamlı farklılık belirlenmemiştir ($p > .05$). Çevre etiğinin amacı alt boyutunda 11-15 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenlerin sıra ortalaması 0-5 yıllık ve 21 ve üzeri yıllık hizmet süresine sahip öğretmenlere göre yüksektir. Ayrıca p anlamlılık düzeyi ($p = .092$) anlamlı farklılık sınırına yakındır. Test sonucu manidar çıkan durumlarda ikili gruplar arasında fark olup olmadığına bakılması gerekir, grupların ikili kombinasyonları için Mann-Whitney U testi kullanılarak farkın kaynağı hakkında bilgi edinilebilir (Büyüköztürk, 2019). Yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda çevre etiğinin amacı alt boyutunda 11-15 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenlerle 0-5 yıllık ve 21 ve üzeri yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler arasında 11-15 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p < .05$).

Tablo 4. Örneklem Grubunun Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Hizmet Süresi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği Toplam	0-5 yıl	56	91,88	4	5,03	,284
	6-10 yıl	61	102,57			
	11-15 yıl	15	123,07			
	16-20 yıl	42	113,83			
	21 ve üzeri	33	106,02			
Çevre Etiğinin Tanımı	0-5 yıl	56	99,15	4	3,16	,530
	6-10 yıl	61	103,07			
	11-15 yıl	15	127,80			
	16-20 yıl	42	106,17			
	21 ve üzeri	33	100,36			
Çevre Sorunlarına Karşı Alınabilecek Önlemler	0-5 yıl	56	94,29	4	6,34	,175
	6-10 yıl	61	95,79			
	11-15 yıl	15	122,40			
	16-20 yıl	42	113,67			
	21 ve üzeri	33	115,00			
Çevre Etiğinin Ortaya Çıkış Nedenleri	0-5 yıl	56	92,57	4	3,92	,417
	6-10 yıl	61	111,06			
	11-15 yıl	15	106,20			
	16-20 yıl	42	111,42			
	21 ve üzeri	33	99,91			
Çevre Etiğinin Amacı	0-5 yıl	56	95,38	4	8,00	,092
	6-10 yıl	61	108,76			
	11-15 yıl	15	132,23			
	16-20 yıl	42	105,58			
	21 ve üzeri	33	94,98			

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeği ve alt boyutları puanlarının üniversite eğitiminde çevre içerikli ders alma değişkenine ilişkin bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Örneklem Grubunun Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Üniversitede Çevre İçerikli Ders Alma Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Üniversitede çevre içerikli ders alma	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği Toplam	Evet	149	109,26	16280,00	3537,00	,042
	Hayır	58	90,48	5248,00		
Çevre Etiğinin Tanımı	Evet	149	107,58	16029,50	3787,50	,152
	Hayır	58	94,80	5498,50		
Çevre Sorunlarına Karşı Alınabilecek Önlemler	Evet	149	109,17	16266,00	3551,50	,045
	Hayır	58	90,72	5262,00		
Çevre Etiğinin Ortaya Çıkış Nedenleri	Evet	149	106,99	15941,50	3875,50	,236
	Hayır	58	96,32	5586,50		
Çevre Etiğinin Amacı	Evet	149	108,48	16163,50	3653,50	,040
	Hayır	58	92,49	5364,50		

Tablo 5’te üniversitede çevre içerikli ders alma durumuna bakılmıştır. Çevre etiği farkındalık ölçeğinin

genelinde ve tüm alt boyutlarında üniversitede çevre içerikli ders alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin puanlarının sıra ortalaması ders almayanlara göre yüksek bulunmuştur. Çevre etiği farkındalık ölçeğinin genelinde, çevre sorunlarına karşı alınabilecek önlemler ve çevre etiğinin amacı alt boyutlarında çevre içerikli ders alan Sosyal Bilgiler öğretmenleri lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<.05$). Çevre etiğinin tanımı ve çevre etiğinin ortaya çıkış nedenleri alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 6. Örneklem Grubunun Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Çevre ile İlgili Hizmet içi Eğitimlere Katılma Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Hizmet içi eğitim alma	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği Toplam	Evet	99	107,78	10670,00	4972,00	,384
	Hayır	108	100,54	10858,00		
Çevre Etiğinin Tanımı	Evet	99	106,80	10573,00	5069,00	,503
	Hayır	108	101,44	10955,00		
Çevre Sorunlarına Karşı Alınabilecek Önlemler	Evet	99	107,58	10650,50	4991,50	,406
	Hayır	108	100,72	10877,50		
Çevre Etiğinin Ortaya Çıkış Nedenleri	Evet	99	106,13	10507,00	5135,00	,614
	Hayır	108	102,05	11021,00		
Çevre Etiğinin Amacı	Evet	99	105,04	10399,00	5233,50	,756
	Hayır	108	102,86	11109,00		

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeği ve alt boyutları puanlarının çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma değişkenine ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'ya göre, çevre etiği farkındalık ölçeğinin genelinde ve bütün alt boyutlarında çevre ile ilgili hizmet içi eğitim alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sıra ortalaması çevre ile ilgili hizmet içi eğitim almayan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre yüksek bulunmuş ancak gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeği ve alt boyutları puanlarının çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olma değişkenine ilişkin bulgular Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Örneklem Grubunun Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Çevre ile İlgili Herhangi bir Sivil Toplum Örgütü, Kurum veya Kuruluşa Üye Olma Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Çevre ile ilgili kuruluşlara üye olma	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği Toplam	Evet	30	137,32	4119,50	1655,50	,001
	Hayır	177	98,35	17480,50		
Çevre Etiğinin Tanımı	Evet	30	117,33	3520,00	2255,00	,170
	Hayır	177	101,74	18008,00		
Çevre Sorunlarına Karşı Alınabilecek Önlemler	Evet	30	139,05	4171,50	1603,50	,000
	Hayır	177	98,06	17356,50		
Çevre Etiğinin Ortaya Çıkış Nedenleri	Evet	30	133,00	3990,00	1785,00	,003
	Hayır	177	99,08	17538,00		
Çevre Etiğinin Amacı	Evet	30	123,55	3706,50	2068,50	,021
	Hayır	177	100,69	17821,50		

Tablo 7'ye göre, çevre etiği farkındalık ölçeğinin genelinde ve tüm alt boyutlarında çevre ile ilgili herhangi bir sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sıra ortalaması çevre ile ilgili herhangi bir sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olmayan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre yüksek bulunmuştur. Çevre etiği farkındalık ölçeğinin genelinde ve çevre etiğinin tanımı alt boyutu hariç tüm alt boyutlarında çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları puanlar Tablo 8’de verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının $X=115,78$ olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 135 puandır. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler

	N	S.S	X	Min	Max
Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	207	10,88	115,78	85	135

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular Tablo 9’da verilmiştir. Tablo 9’a göre kadın öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanların sıra ortalaması 116.08 erkek öğretmenlerin puanlarının sıra ortalaması 90.82’dir. Mann-Whitney U testi sonucuna göre cinsiyet açısından kadın öğretmenler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeği puanlarının hizmet süresi değişkenine ilişkin bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 9. Örneklem Grubunun Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	Kadın	108	116,08	12536,50	4041,50	,002
	Erkek	99	90,82	8991,50		

Tablo 10. Örneklem Grubunun Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği Puanlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Hizmet Süresi	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P
Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	0-5 yıl	56	91,90	4	15,87	,003
	6-10 yıl	61	94,84			
	11-15 yıl	15	124,97			
	16-20 yıl	42	99,98			
	21 ve üzeri	33	137,06			

Tablo 10’a bakıldığında 0-5 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenlerin puanlarının sıra ortalaması 91.90, 6-10 yıllık öğretmenlerin 94.84, 11-15 yıllık öğretmenlerin 124.97, 16-20 yıllık öğretmenlerin 99.98 ve 21 ve üzeri yıllık öğretmenlerin 137.06 olduğu belirlenmiştir. Kruskal-Wallis H testi sonucuna göre gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulabilmek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

0-5 yıllık, 6-10 yıllık, 16-20 yıllık ve 21 ve üzeri yıllık hizmet süresine sahip Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda 21 ve üzeri yıllık hizmet süresine sahip Sosyal Bilgiler öğretmenleri lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$).

0-5 yıllık ve 11-15 yıllık hizmet süresine sahip Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda ise 11-15 yıllık hizmet süresine sahip Sosyal Bilgiler öğretmenleri lehine ($p=,031$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeği puanlarının üniversitede çevre içerikli ders alma değişkenine ilişkin bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Örneklem Grubunun Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği Puanlarının Üniversite Eğitiminde Çevre İçerikli Ders Alma Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Çevre içerikli ders alma	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	Evet	149	109,29	16284,00	3533,00	,042
	Hayır	58	90,41	5244,00		

Tablo 11’e bakıldığında, üniversite eğitiminde çevre içerikli ders alan öğretmenlerin ölçekten aldıkları

puanların sıra ortalamasının 109.29, ders almayan öğretmenlerin puanlarının sıra ortalamasının ise 90.41 olduğu görülmektedir. Mann-Whitney U testi sonucuna göre üniversite eğitiminde çevre içerikli ders alan Sosyal Bilgiler öğretmenleri lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeği puanlarının çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma değişkenine ilişkin bulgular Tablo 12'de verilmiştir. Tablo 12'ye bakıldığında, çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin puanlarının sıra ortalaması 107.52, hizmet içi eğitime katılmayan öğretmenlerin puanlarının sıra ortalaması 100.50'dir. Gruplar arasındaki farka bakıldığında ise çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılma değişkeni bakımından gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 12. Örneklem Grubunun Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği Puanlarının Çevre ile İlgili Hizmet İçi Eğitimlere Katılma Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Hizmet içi eğitim alma	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	Evet	99	107,52	10674,50	4967,50	,379
	Hayır	108	100,50	10853,50		

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeği puanlarının çevre ile ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olma değişkenine ilişkin bulgular Tablo 13'de verilmiştir. Tablo 13'e bakıldığında, öğretmenlerin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları puanların sıra ortalamaları çevre ile ilgili herhangi bir sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olma durumuna göre anlamlı olarak değişmektedir ($p<.05$). Çevre ile ilgili herhangi bir sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşlara üye olanların puanlarının sıra ortalaması üye olmayanlara göre yüksek bulunmuştur.

Tablo 13. Örneklem Grubunun Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği Puanlarının Çevre ile İlgili Herhangi bir Sivil Toplum Örgütü, Kurum veya Kuruluşlara Üye Olma Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Çevre ile ilgili kuruluşlara üye olma	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	Evet	30	137,40	4122,00	1653,00	,001
	Hayır	177	98,34	17406,00		

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çevre Etiği Farkındalıkları ile Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiye ait Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıklarına ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasındaki ilişkiye ait bulgular tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Örneklem Grubunun Çevre Etiği Farkındalıkları ile Sürdürülebilir Çevre Tutumları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Analizi Sonuçları

		Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği
Sürdürülebilir Çevre Tutum Ölçeği	Correlation	1,000	,438
	Sig. (2-tailed)		,000
Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği	N	207	207
	Correlation	,438	1,000
	Sig (2-tailed)	,000	
	N	207	207

Tablo 14'e bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon

katsayısının 0,70-1,00 arasında olması yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanmaktadır (Büyükoztürk, 2019).

Sonuç ve Tartışma

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları toplam puanların ortalaması Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer sonuçlara Dikicigil (2018: 48-49), Ceyhan (2018: 99), Karaevli (2019: 76), Güriçin (2019: 65) ve Budak Balı (2020: 55) farklı branşlardaki öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmalar sonucunda ulaşmışlardır.

Çevre etiği farkındalık ölçeğinden ve tüm alt boyutlarından alınan toplam puanların sıra ortalaması göre gruplar arasında cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benzer şekilde Ceyhan (2018: 96), Deniz (2019: 40-41), Karaevli (2019: 49) ve Budak Balı (2020: 57) da çevre etiği farkındalığının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Fakat Dikicigil (2018: 49) ve Güriçin (2019: 65) cinsiyet açısından kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Kadın ve erkek öğretmenlerin benzer çevre eğitimi görmelerinden dolayı çevre etiği farkındalığı konusunda benzer duygu ve düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

Hizmet süresi açısından çevre etiği farkındalık ölçeğinin genelinde ve "çevre etiğinin amacı" alt boyutu hariç diğer alt boyutlarından alınan puanların sıra ortalamasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Çevre etiğinin amacı alt boyutunda 0-5 yıllık, 21 ve üzeri yıllık ve 11-15 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler arasında 11-15 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Benzer şekilde Budak Balı (2020: 73) hizmet yılının çevre etiği farkındalığı üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığını belirlemiştir. Farklı olarak Ceyhan (2018: 70) çalışmasında mesleki kıdemi 31 ve üzeri olan öğretmenler lehine çevre etiği farkındalığının anlamlı derecede farklılaştığını belirlemiştir. Karaevli (2019: 52) 16 ve üzeri yıl hizmet süresine sahip öğretmenler lehine çevre etiği farkındalığında anlamlı farklılık tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre meslekte geçirilen süre arttıkça tecrübeyle doğru orantılı şekilde çevre etiği farkındalığının da arttığı görülmektedir.

Çevre içerikli ders alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalık ölçeğinden ve alt boyutların aldıkları toplam puanların sıra ortalaması almayanlara göre daha yüksek bulunmuş ve çevre içerikli ders alanlar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Benzer şekilde Alpak Tunç (2015: 87), Sönmez (2018: 47), Güriçin (2019: 49) ve Karaevli (2019: 54-55) çevre içerikli ders alanlar lehine çevre etiği farkındalığının anlamlı derecede farklılaştığını tespit etmişlerdir. Ancak Deniz (2019: 44) çevre içerikli ders alanın çevre etiği farkındalığında anlamlı farklılaşmaya neden olmadığını belirlemiştir. Çevre içerikli derslerin bireylerin çevre etiği farkındalıklarının artmasına katkıda bulunduğu ve çevreye yönelik bilgilerini arttırdığı söylenebilir.

Hizmetiçi eğitimlere katılma değişkeni açısından çevre etiği farkındalık ölçeğinden ve alt boyutlarından alınan toplam puanların sıra ortalamasında anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Benzer olarak Güriçin (2019: 50) seminer alma durumunun öğretmen adaylarının çevre etiği farkındalığı üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığını belirlerken, Karaevli (2019: 55) çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılanların çevre etiği farkındalığının katılmayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmiştir. Çevreye ilgili verilen hizmetiçi eğitimlerin etik konuları içeriğinde barındırmaması nedeniyle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıklarına etkin bir katkı sağlamadığı düşünülmektedir.

Çevre ile ilgili herhangi bir sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olan öğretmenlerin çevre etiği farkındalık ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları puanların sıra ortalaması üye olmayanlara göre yüksek bulunmuş ve anlamlı farklılık belirlenmiştir. Benzer olarak Karaevli (2019: 57) ve Alpak Tunç (2015: 89) çevre kuruluşlarına üye olan öğretmen ve öğretmen adaylarının çevre etiği farkındalıklarının yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırma sonucundan farklı olarak Uzun ve Sağlam (2007: 215) öğrencilerin çevreye yönelik bilgi ve tutumlarına gönüllü çevre kuruluşlarının etkisini incelemişler ve katılımcıların çevre kuruluşlarına üye olma bakımından çevre bilgileri ve tutumları arasında anlamlı farklılık belirlememişlerdir. Öğretmenlerin çevreye ilgili herhangi bir sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olmalarının ve bu kuruluşların çalışmalarına katılmanın çevre etiği farkındalıklarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Araştırma katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların ortalaması sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Benzer olarak Yıldız (2011: 341), Çimen (2019: 69), Yıldız (2019: 56) ve Alpak Tunç (2015: 58) öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Çavuşoğlu (2019: 44) ise öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarını incelemiş ve öğretmen

adaylarının orta düzeyde sürdürülebilir çevre tutumuna sahip olduklarını tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarının geneline göre öğretmen ve öğretmen adaylarının yüksek düzeyde sürdürülebilir çevre tutumuna sahip oldukları görülmüştür.

Kadın öğretmenlerin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların sıra ortalaması erkek öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuş ve cinsiyet açısından kadın öğretmenler lehine anlamlı farklılık sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Alpak Tunç (2015: 58), Aydın ve Ünalı (2013: 31), Çimen (2019: 44) ve Şahin ve Erkal (2015) sürdürülebilir çevreye yönelik tutumda kadın öğretmen ve öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık sonucuna ulaşmışlardır. Ancak Caner (2019: 56) ve Çavuşoğlu (2019: 62) cinsiyetin sürdürülebilir çevreye yönelik tutum üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığını saptamıştır. Sürdürülebilir çevreye yönelik tutumun cinsiyet değişkeni yönünden pek çok araştırma da kadınlar lehine anlamlı çıktığı veya herhangi bir anlamlı farkın oluşmadığı görülmektedir. Bu durumun nedeninin araştırmada kullanılan ölçme araçlarının farklılığından meydana geldiği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda 21 ve üzeri hizmet yılına sahip Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların sıra ortalaması diğer hizmet yılına sahip grupta bulunan öğretmenlere göre yüksek bulunmuştur. 0-5 yıllık, 6-10 yıllık, 16-20 yıllık ve 21 ve üzeri yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler arasında 21 ve üzeri yıllık öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. 0-5 yıllık ve 11-15 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler arasında 11-15 yıllık hizmet süresine sahip öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Benzer olarak Karaevli (2019: 64) hizmet süresinin çevre sorunlarına yönelik tutum üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğunu tespit etmiştir. Araştırma sonucundan farklı olarak Yıldız (2019: 63) mesleki kıdemın Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarını etkilemediğini ve anlamlı bir fark oluşmadığını belirlemiştir. Araştırma sonucunda hizmet süresinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumu etkilediği görülmektedir. Bunun nedeni olarak tecrübeli öğretmenlerin müfredattaki çevre konularını içselleştirmiş olmaları ve sahip oldukları yaşam tecrübesinin etkisiyle sürdürülebilirliğin önemini daha iyi kavramış olmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucuna göre üniversitede çevre içerikli ders alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların sıra ortalaması ders almayanlara göre yüksek bulunmuş ve ders alanlar lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Benzer olarak Alpak Tunç (2015: 94) Fen Bilgisi öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarında çevre bilimi dersi alanların lehine anlamlı farklılık tespit etmiştir. Araştırma sonucundan farklı olarak Çavuşoğlu (2019: 55) çevre eğitimi dersi almanın sürdürülebilir çevreye yönelik tutum üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığını belirlemiştir. Araştırmalarda çevre içerikli ders almanın sürdürülebilir çevreye yönelik tutum üzerinde ders alanlar lehine anlamlı fark oluşturduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur bunun yanında çevre içerikli ders almanın sürdürülebilir çevreye yönelik tutumu etkilemediği gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Bu durumun çevreyle ilgili verilen derslerin içeriğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çevre ile ilgili hizmet içi eğitimlere katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların sıra ortalaması katılmayan öğretmenlere göre yüksek bulunmasına rağmen istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Araştırma sonucundan farklı olarak Karaevli (2019: 68) hizmet içi eğitim alan Okul Öncesi öğretmenlerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının almayanlara göre daha olumlu olduğunu belirlemiş ve hizmet içi eğitim alanlar lehine anlamlı farklılık tespit etmiştir. Çevre ile ilgili hizmet içi eğitim almanın Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarında anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir, bunun sebebinin hizmet içi eğitimlerin içeriğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çevreyle ilgili sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların sıra ortalaması üye olmayan öğretmenlere göre yüksek bulunmuş ve üye olanlar lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Benzer olarak Alpak Tunç (2015: 95) ve Soysal Toprak (2016: 46) çevre ile ilgili kuruluşlara üye olan öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının olmayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre çevreyle ilgili herhangi bir sivil toplum örgütü, kurum veya kuruluşa üye olmanın ve bu kuruluşların çalışmalarına katılmanın sürdürülebilir çevreye yönelik tutumu olumlu etkilediği söylenebilir.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre etiği farkındalıkları arttığında sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının da arttığı, çevre etiği farkındalıkları azaldığında, sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının da azalacağı söylenebilir. Sürdürülebilir çevre çevrenin korunmasını ve gelecek kuşaklara iyi bir çevre bırakılmasını amaçlamaktadır, çevre etiği de çevrenin ve içindeki tüm canlıların ayırım gözetilmeksizin korunmasını amaç edinmiştir. Çevrenin korunmasında ve gelecek kuşaklara aktarılmasında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sahip

olduğu yüksek çevre etiği farkındalığı ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutum önem arz etmektedir. Benzer olarak Alpak Tunç (2015: 96) Fen Bilgisi öğretmen adaylarının çevreye yönelik ekosentrik tutumları ile sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda güçlü sürdürülebilirliğin gerçekleşmesi ve gelecek nesillerden emanet aldığımız gezegenin bozulmadan varlığını sürdürebilmesi için kişilerin tutumlarını değiştirmemiz gerektiği ortaya çıkmıştır. Toplumdaki kişilerin tutumlarının değişebilmesinde ise eğitim sistemleri ve bu sistemlerin uygulayıcısı olan öğretmenlerin çevre etiğinin farkında olmaları önemlidir. Bu araştırmanın ve bu konuda yapılan diğer pek çok araştırmanın ortaya koyduğu gibi çevre etiği konusunda farkındalığı olan öğretmenlerin sürdürülebilir çevre konusundaki tutumlarının olumlu yönde ayrışması söz konusudur. Sürdürülebilir çevre konusunda farkındalığı yüksek öğretmenlerin ise eğitimleri sırasında yada daha sonra çevre bilimi yada çevre eğitimi alan kişiler olduğu tespit edilmiştir.

Dünya yüz yılı aşkın süredir devam etmekte olan sanayileşme süreciyle karşı karşıyadır. Ülkeler sanayileşirken çevrenin de korunması gerektiği gerçeğini uzun süre anlayamamıştır. Bu nedenle ülkemizde ve dünyada çok çeşitli ve insan hayatını riske atan çevre sorunları baş göstermiştir. Çevre sorunlarıyla baş etmek için kullanılacak en etkili yöntem geleceğin yetişkinleri olan çocuklarımıza çevre bilinci aşılamaktır. Bu nedenle içeriğinde çevre konuları bulunan derslerdeki öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde çok sayıda çevre konusu bulunmaktadır, bu nedenle öğretmenler sahip oldukları çevre etiği farkındalığı ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarla öğrencilerine rol model olmaları gerekmektedir. Öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimlerin ve seminerlerin içeriği etiğe ve sürdürülebilirliğe vurgu yapacak şekilde zenginleştirilebilir. Yine öğretmenler öğrencileriyle beraber çevre etiğine ve sürdürülebilirliğe vurgu yapan projeler geliştirebilirler. Çevre etiği ve sürdürülebilirlik bilinci kazandırmaya yönelik kısa filmler ve animasyonlar öğretmenler tarafından öğrencilere izletilebilir. İçeriğinde etik ve sürdürülebilirlik bilinci bulunan eğitici oyunların öğretmenler tarafından hazırlanıp öğrencilerle beraber sınıf içinde ve dışında oynanması öğrencilerin çevre etiği ve sürdürülebilirlik bilinçlerinin artmasına katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Alpak Tunç, G. (2015). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Etik Yaklaşımları ile Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Atasoy, E. ve Ertürk, H. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105-122.
- Aydın, F. ve Ünalđı, Ü. E. (2013). Coğrafya Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumları. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(1), 11-42.
- Budak Balı, S. (2019). *Biyoloji Öğretmenlerinin Çevre Etiği Yaklaşımlarının ve Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükköztürk, Ş. (2020). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 25. Basım. ISBN 978-975-6802-74-8. Ankara: Pegem Akademi.
- Caner, Ö. (2019). *Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Sürdürülebilir Çevre Eğitimine Yönelik Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Ceyhan, B. (2018). *Fen Bilimleri ve Sınıf Öğretmenlerinin Teknoloji ve Çevre Etiğine Yönelik Duyarlılıkları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Çamur, D. ve Vaizoğlu, S. A. (2007). Çevreye İlişkin Önemli Toplantı ve Belgeler. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(4), 297-306.
- Çavuşoğlu, Ü. (2019). *Öğretmen Adaylarının Çevre Eğitimi Öz-Yeterlilikleri ile Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Çimen, H. (2019). *Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, S. (2019). *Öğretmen Adaylarının Çevre Etiği Farkındalığı ile Fen ve Teknoloji Okuryazarlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Siirt.
- Des Jardins, J. R. (2006). *Çevre Etiği: Çevre Felsefesine Giriş (Çeviri R. Keleş)*. Ankara: İmge Yayınevi.

- Dikicigil, Ö. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Etiği Algıları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ergün, M. (2009). *Eğitim Felsefesi*. 2. Basım. Ankara: Pegem Akademi.
- Ergün, T. ve Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Etiği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 97-123.
- Ertan, B. (2004). 2000'li Yıllarda Çevre Etiği Yaklaşımları ve Türkiye. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(3), 93-108.
- Gerçek, C. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Etiğine Yönelik Algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1100-1107.
- Gürbüz, H., Çakmak, M. ve Derman, M. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumları. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6(1), 144-149.
- Güriçin, C. (2019). *Öğretmen Adaylarının Çevre Etiğine Yönelik Farkındalık Durumlarının Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce.
- Hayır Kanat, M. (2020). Öğretmen Adaylarının Kent Doğası Farkındalığı Üzerinde Çevre Eğitimi Dersinin Etkisi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(2), 346-364.
- Karaevli, H. (2019). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çevre Etiği Farkındalıkları ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatekin, K. ve Aksoy, B. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 7(1), 1423-1438.
- Kasimov, N. S., Malkhazova S. M. ve Romanova E. P. (2005). Environmental Education for Sustainable Development in Russia. *Journal of Geography in Higher Education*, 29(1), 49-59.
- Kaya, E., Akıllı, M. ve Sezek, F. (2009). Lise Öğrencilerinin Çevreye Karşı Tutumlarının Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(18), 43-54.
- Kayaer, M. (2013). Çevre ve Etik Yaklaşımlar. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 63-76.
- Keleş, R. ve Ertan, B. (2012). *Çevre Hukukuna Giriş*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Laçın Şimşek, C. (2004). Fen Bilgisi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarına Göre Çevre Eğitiminde Etik ve Estetik Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7), 127-146.
- Mahmutoğlu, A. (2009). *Kırsal Alanda Çevre Sorunlarına Etik Yaklaşım: Çevre Etiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, İ. (1998). Çevre Sorunlarının Antroposentrik Karakteri. *Felsefe Dünyası*, (27), 68-80.
- Özdemir, O. (2007). Yeni Bir Çevre Eğitimi Perspektifi: Sürdürülebilir Gelişme Amaçlı Eğitim. *Eğitim ve Bilim*, 32(145), 23-39.
- Özdemir, O. (2017). *Ekolojik Okuryazarlık ve Çevre Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özer, N. ve Keleş, Ö. (2016). Çevre Etiği Farkındalık Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Fen Eğitimi ve Araştırmaları Derneği Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 4(1), 47-64.
- Öztürk, T. ve Zayımoğlu Öztürk, F. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1533-1550.
- Öztürk Demirbaş, Ç. (2011). Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında Çevresel Kalkınma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 595-615.
- Pieper, A. (1999) *Etiğe Giriş (Çeviri. V. Ataman, G. Sezer)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Pigou, A. C. (1912). *Wealth and Welfare*. London: Macmillan and Co. Ltd.
- Soyal Toprak, K. (2016). *İlköğretim Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Çevre Eğitimine Yönelik Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Sönmez, D. (2018). *Farklı Fakültelerde Öğrenim Gören Yükseköğretim Öğrencilerinin Çevre Etiği Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Sungur, S. A. (2017). Lise Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Etik Tutumları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41), 469-479.

- Şahin, H. ve Erkal, S. (2015). Determination Of Student Atitudes Towars Sustainable Environment. *International Journal of Contemporary Applied Sciences*, 2(3), 1-16.
- Şen, H., Alpaslan, B. ve Kaya, A. (2018). Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel ve Güncel Bir Perspektif. *Ekonomik Yaklaşım*, 29(107), 1-47.
- Uçar, A. ve Karakuş, U. (2017). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Çevre Konularının Öğretiminde Belgesel Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarı ve Tutumlarına Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 992-1009.
- Uyanık, G. (2007). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin ve Tutumlarının İncelenmesi. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1), 30-41.
- Uzun, N. ve Sağlam, N. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi ve Tutumlarına "Çevre ve İnsan" Dersi ile Gönüllü Çevre Kuruluşlarının Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 210-218.
- Ünal, S. ve Dımışkı, E. (1999). UNESCO-UNEP Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye'de Ortaöğretim Çevre Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(17), 142-154.
- Wilkinson, D. (2002). *Environment and Law*. New York: Routledge.
- Yapıcı, M. (2003). Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 223-230.
- Yavuz, M., Balkan Kıyıcı, F. ve Atabek Yiğit, E. (2014). İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Güvenirlik Çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 4(3), 40-52.
- Yıldız, O. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Çevre Bilgisi ve Sürdürülebilir Çevre Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Yıldız, Ş. (2011). *Öğretmenlerin, Öğretmen Adaylarının ve Öğrencilerin Sürdürülebilir Çevre ile İlgili Kavramsal Anlamaları ve Tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, A., Morgil, F. İ., Aktuğ, P. ve Göbekli, İ. (2002). Ortaöğretim ve Üniversite Öğrencilerinin Çevre, Çevre Kavramları ve Sorunları Konusundaki Bilgi ve Öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 156-162.
- Yücel, A. S. ve Morgil, F. İ. Yüksek Öğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 84-91.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ENVIRONMENTAL ETHICS AWARENESS AND SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL ATTITUDE

Abdullah Tekiroğlu
Meryem Hayır-Kanat

Abstract

The aim of this study is to examine Social Studies teachers' awareness of environmental ethics and their attitudes towards sustainable environment in terms of various variables and to analyze the relationship between environmental ethics awareness and attitude towards sustainable environment. The study group of the research consists of 207 Social Studies teachers working in official secondary schools and imam hatip secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in Sarıyer, Esenler, Kâğıthane and Beylikdüzü districts of Istanbul. "Environmental Ethics Awareness Scale", "Sustainable Environmental Attitude Scale" were used as data collection tools and "Personal Information Form" to collect demographic information. As a result of the analysis of the data, it was found that the teachers have high environmental ethics awareness. It was determined that environmental ethics awareness differed according to the variables of taking environmental lessons and being a member of non-governmental organizations, institutions or organizations related to the environment, and that environmental ethics awareness did not differ in terms of participating in in-service trainings related to gender, service time and environment. As a result of the research, it was concluded that teachers' attitudes towards sustainable environment are at a high level. It was determined that their attitudes towards sustainable environment differ according to the variables of gender, year of service, taking courses related to the environment, being a member of an environmental non-governmental organization, institution or organization; In addition, it was determined that there is a moderate, positive and significant relationship between teachers' awareness of environmental ethics and their attitudes towards sustainable environment.

Keywords: Environment, environmental ethics, sustainable environment, social studies teacher, İstanbul